

Forarbejder til den nye danske Straffelov.

Brandstiftelsesforbrydelsen efter Straffelovsudkastet af 1923.

Af Byretsdommer P. C. POULSEN.

Til Bedømmelse af hvilken Stilling den sidste Straffelovskommission i sit Udkast (K. U. 1923) for Brandstiftelsesforbrydelsens Vedkommende indtager i Forhold til det første Straffelovsudkast (K. U. 1912) og Professor Torps Udkast (T. U.), er det uforpødent at sondre mellem K. U. 1912 og T. U. Forskellen mellem Bestemmelserne i disse Udkast (K. U. 1912 § 368, T. U. §§ 163 og 164) er saa overvejende redaktionel, at det kan forsvares under eet at gengive deres Indhold saaledes, at de straffer den for Brandstiftelse, som forvolder Ildsvaade under saadanne Omstændigheder, at derved opstaar Fare for andre Menneskers Liv eller for Ødelæggelse i stort Omfang af fremmed Ejendom. Er Brandstiftelsen foretaget for at volde stor (udstrakt) Ødelæggelse af fremmed Ejendom eller for at befordre Oprør o. l., eller har Faren for andre Menneskers Liv været nærliggende, er Straffen i betydelig Grad kvalificeret.

I en Artikel her i Tidsskriftet (1919—277 ff) har jeg søgt at gøre Rede for Bestemmelsernes nærmere Indhold og Rækkevidde. Det er dér udviklet, at Bestemmelserne knæsetter en theoretisk Opfattelse, hvorefter Brandstiftelse er karakteriseret ved Fremkaldelsen af Alménfare og er den Handling at give Ild saa megen Magt, at en saadan Fare opstaar. Som Konsekvenser heraf er det blevet fremhævet, at det er ligegyldigt om Brandstiftelsen finder Sted i eget eller

i Andenmands Objekt, at Forbrydelsen er fuldbyrdet, naar Ilden har den nævnte Styrke, og Faren derved er opstaaet, og at det Objekt, hvori Ilden anstiftes, (Ildsvaadeobjektet) ikke i sig selv behøver at være af særlig Art eller af andet Omfang, end at Ild deri kan faa en truende Magt. En gennemført Fastholden af dette Forbrydelsesbegreb vilde i en Række Tilfælde fjerne sig fra det tilvante Brandstiftelsesbegreb, navnlig hvor Ilden i et forholdsvis lille Objekt (»: »Ildsvaaden«) fremkalder den af Begrebet krævede Fare, idet det vilde kunne tænkes, at Ilden forløb, og Værdierne tilintetgjordes, uden at der havde foreligget, hvad den almindelige Opfattelse kræver til en Ildebrand, idet »Ildsvaaden« som saadan ikke behøver at have noget synderligt Omfang. I den nærmere Udformning af Reglen er der derfor, forsaavidt der er Tale om Ejendom, stillet den yderligere Fordring, at den befrygtede Ødelæggelse skal være stor (ikke blot i Værdi, men ogsaa) i Omfang. Gennem denne Fordring sikres det, at Begivenheden i sin Helhed — hvis den truede Ejendom brænder — kan betegnes som en Ildebrand. Derimod var det Mening hermed at udelukke Brandstiftelse paa eget Objekt (naar Branden ikke truer Tredjemands Ejendom) for at besvige Assurancen, hvilket Forhold derfor kun kan straffes efter Bedragerisynspunktet. Paa den anden Side er Alménfaren ikke optaget i Lovordene, der kun omfatter Ødelæggelse i stort Omfang af fremmed Ejendom, uden at det kan kræves, at der skal være Fare for Fleres eller Tilfældiges Ejendom. Ildspaaasættelse paa Andenmands Hus er herefter Brandstiftelse, selvom Huset er isoleret beliggende, hvilket fremgaar modsætningsvis af de i Motiverne nævnedes Eksempler paa, hvad der ikke er Brandstiftelse, og desuden kan ses af Bestemmelserne om Ødelæggelse af fremmed Ejendom, hvis Straffe, hvis de skulde ramme et saadant Tilfælde, vilde være ganske inadækvate.

Overfor Udkastenes Standpunkt hævdedes det, at der herefter ikke er Tale om en saadan i konkret Forstand almenfarlig Forbrydelse, som det efter den skete Opstilling af

Forbrydelsens Rammer maatte formodes, hvorfor der ogsaa af *Liszt* tales om en »Omdannelse« af det almindelige Alménfarebegreb ved Brandstiftelsesforbrydelsen. Den skete Koncession til det konventionelle Begreb, hvorefter der unægtelig horer Muligheden af en Ildebrand til en Brandstiftelse, nemlig at de truede Formuegoder skal have et stort Omfang, udelukker ikke Anvendelsen af Brandstiftelsesbestemmelsen paa Begivenheder, der efter Udkastenes eget Standpunkt ikke kan betegnes som Brand, nemlig naar Mennekeliv er truet ved selve Antændelsen eller »Ildsvaad«n«. Konsekventere vilde et Forbrydelsesbegreb uden denne Fordring om et legemligt Omfang være — det vilde som foran bemærket rumme mere end den hidtidige Brandstiftelse, men ogsaa denne og særlig følgerigtigt tillige ved Afbrænding af egen Ejendom Tilintetgørelsen (eller Faren derfor) af Forsikringens eller Panthavernes til Ejendommens Bevarelse knyttede Formueinteresser. — Denne sidste Art Brandstiftelse burde iøvrigt ogsaa af den Grund ikke udelukkes ved Bestemmelsens Formulering, at det antagne Motiv til denne Formulering (Sikringen af et vist Omfang af den eventuelle Ild) er uden Betydning, naar Ejerens eget Objekt frembyder det tilstrækkelige Omfang til en Ildebrand.

Brandstiftelse er en alménfarlig Forbrydelse, omend ved isoleret beliggende Ejendom ikke i Udkastenes snævre og konkrete Forstaaelse, men efter sin Art, fordi mange Slags Ulykker, selv naar det ikke er egentlig forudset, lettelig følger dermed for Andres Ejendom, for Folk og for Fæ. Erkendes dette følger hermed end yderligere Erkendelsen af, at det Bedrageri, der foran har været talt om, er karakteriseret ved dette ulykkebringende, urovækkende og gennem Værdiers Ødelæggelse alménskadelige Middel og derfor af den konventionelle Opfattelse rettelig er henført under Brandstiftelsen, hvorefter ogsaa følger en naturlig Bestemmelse af Fuldbrydelsesøjeblikket. Det er et Vidnesbyrd herom, naar denne Form for Bedrageri andensteds er gjort til et

særligt Delikt med fremrykket Fuldblbyrdelsesmoment og stærkt kvalificeret Straf. — Derimod kan der anføres gode Grunde til at i n d s k r æ n k e Brandstiftelse i eget Objekt til de Tilfælde, hvor Bedrageri eller iøvrigt en Forbrydelse er tilstøttet. Der vides ikke at have været praktiske Ulemper af en saadan Begrænsning, hvorimod det er et aabent Spørgsmaal om ikke fornuftige og retmæssige Handlinger udfra det rendyrkede Faresynspunkt kan falde ind under Brandstiftelsesbegrebet.

I K. U. 1923 er der sket væsentlige Ændringer i de oprindelige Bestemmelser. Kommissionen har delt sig i to lige store Grupper. Den første foreslaar (i § 167) Bestemmelsen om den almindelige Brandstiftelse affattet saaledes: »Den, som forvolder Ildsvaade og derved foraarsager Fare for andre Menneskers Liv eller for fremmed Ejendom eller Formueinteresse i betydeligt eller uberegneligt Omfang, straffes«; i § 168 træffes Bestemmelse for det kvalificerede Tilfælde, hvorom der ikke her skal tales nærmere. — Den anden Gruppe sætter Bestemmelsen herom forrest (i § 167) og foreslaar som § 168:

»Forvolder nogen ellers Ildebrand paa fremmed Ejendom, straffes han med Fængsel fra 6 Maaneder indtil 12 Aar.

Med samme Straf anses den, som for at besvige Brandforsikringen, for at krænke Panthaveres Rettigheder eller i lignende retstridig Hensigt forvolder Ildebrand paa egen Ejendom eller paa anden Mands Ejendom med hans Samtykke.

Er den antændte Genstand af ringe Betydning, og maa det antages at have ligget udenfor Gerningsmandens Tanke, at der ved Ildsvaaden kunde afstedkommes betydelig Skade, kan Straffen gaa ned til den laveste Grad af Fængsel.«

Jeg kan i det væsentlige kommentere disse Bestemmelser ved at henvise til det foran bemærkede og ved at citere af den sidstnævnte Gruppes Bemærkninger. Det hedder heri: »Vi finder det vel i sin Orden, at Brandstiftelse sammen med Forvoldelse af Oversvømmelser, Jernbaneulykker

m. v. behandles i eet Kapitel med Overskriften »Almenfarlige Forbrydelse«. For alle disse Forbrydelser er det en typisk Ejendommelighed, at de i betydeligt og uberegneligt Omfang kan medføre Ødelæggelse af Værdier, og at de for visse Formers Vedkommende normalt, for andres Vedkommende undertiden, vil være forbundet med Fare for Menneskeliv.

Naar de øvrige Kommissionsmedlemmer dernæst i Tilslutning til K. U. 1912 og T. U. lader det rene »Almenfarensynspunkt« være eneraadende ogsaa for den nærmere legislative Afgrænsning af disse Forbrydelser og særlig af Brandstiftelsesforbrydelsens Omraade, maa vi anse en saadan Deduktion af Lovreglerne ud fra et enkelt i rent systematisk Henseende tilfredsstillende Synspunkt for ubeføjet, ligesom vi finder, at de paa dette Grundlag udformede Regler i lovteknisk Henseende er ufuldkomne. Den gældende Straffelovs af Retsvidenskaben angrebne og som irrationel betegnede Ordning af Brandstiftelsesforbrydelsen er efter vor Formening vel afpasset efter de i Betragtning kommende Livsforholds Natur og har ikke i Retsanvendelsen medført Ulemper eller robet Ufuldkommenheder, der har gjort en radikal Omordning af Forbrydelsens Behandling paakrævet.

1. Straffeloven opstiller som Brandstiftelsesforbrydelsens Grundlag Forvoldelse af Ildebrand eller Ildsvaade, dette nærmere bestemt som Antændelse af visse Genstande — i Teorien betegnet som Brandstiftelsesobjekterne —, hvis Antændelse normalt vil være Begyndelsen til en Ildebrand. Det foreliggende Udkast opstiller derimod som Strafbarhedsgrundlag ikke Ildspaaættelsen som saadan, men at »forvolde Ildsvaade og derved foraarsage Fare for andre Menneskers Liv eller for Ødelæggelse af fremmed Ejendom i betydeligt eller uberegneligt Omfang«. At den »Fare«, der saaledes optages som nødvendigt Moment i Forbrydelsen, ved den forsættelige Brandstiftelse skal være Gerningsmanden bevidst, fremgaar af Udkastets almindelige Bestemmelser af Forsætsbegrebet. Derimod indeholder Udkastet ingen vejle-

dende Bestemmelser til Bedømmelse af, hvor nærliggende Faren skal være for at komme i Betragtning og — bortset fra Menneskeliv — ikke anden Vejledning til Bedømmelse af det objektive Omfang af den truende Ødelæggelse af fremmed Ejendom, end at det skal være »betydeligt og uberegneligt«. Af den opstillede Strafferamme — Fængsel i mindst 1 Aar, medens Straffeloven i § 282 har et Minimum af Fængsel paa Vand og Brød i 2×5 Dage — synes det imidlertid at fremgaa, at der, for at Brandstiftelsen kan statueres, maa stilles meget betydelige Krav baade til Farens Nærhed og den truende Ødelæggelses Omfang.

Vi maa nu finde, at det, særlig hvor det drejer sig om en Forbrydelse, der skal rammes med saa alvorlig en Straf som den foreslaaede, er yderst betænkeligt, at dens Grænser ikke er skarpere optrukne end angivet ved det ubestemte Begreb »Fare«; og i særlig Grad bliver dette betænkeligt efter det i Udkastet opstillede System, ifølge hvilket den med Ødelæggelsen truende Ting eller Formueinteresse (»Fareobjektet«) skal tilhøre Tredjemand, hvorimod det er uden Betydning, om den antændte Ting (»Ildsaaadeobjektet«) er Brandstifteren selv tilhørende eller ej. Dette System vil nemlig have til Følge, at en til Bedømmelse foreliggende Handling, f. Eks. Antændelse af egen Lynghede i Nærheden af fremmed Bygning maa bedømmes henholdsvis som ganske legitim (bortset fra mulig Overtrædelse af Brandpolitiloven) og som en grov Forbrydelse, alt eftersom det ofte vanskelige Skøn om Farens Nærhed og Omfang falder ud til Gunst eller til Ugunst for den Sigtede. Efter vor Opfattelse bør et Tilfælde som det nævnte, hvis Ilden faktisk breder sig til den fremmede Ejendom og Bevidsthed om Faren herfor har været tilstede, straffes som uagtsom Brandstiftelse, men som forsætlig Brandstiftelse, hvis Ildens Udbredelse til den fremmede Ejendom har været omfattet af Gerningsmandens Forsæt, jfr. Udkastets § 19, der under Forsæt imedtager det Tilfælde, at Skadens Indtræden har været forudset som en overvejende sandsynlig Følge af Gerningen, hvilket i det prak-

tiske Liv formentlig nærmest vil falde sammen med, at Faren for Skadens Indtræden har været erkendt som overhængende.

I Henhold til de anførte Betragtninger maa vi foreslaa, at Straffelovens Grundlag for Forbrydelsen: Ildebranden eller Ildsvaaden som saadan i Principet opretholdes, medens der vel er Grund til at foretage visse Ændringer i Straffelovens nærmere Gennemførelse af dette Princip, hvorom henvises til Bemærkningerne nedenfor under 4.

Indenfor en paa dette Grundlag opstillet rummelig Strafferamme vil Faremomentet baade subjektivt og objektivt være vel egnet som Udmaalingshensyn.

2. Det maa vel anses som en betydningsfuld Forbedring i Forhold til K. U. 1912 og T. U., at den første Gruppe af Kommissionens Medlemmer ikke indskrænker Brandstiftelsesforbrydelserne til de Tilfælde, hvor Ildebranden omfatter eller truer »fremmed Ejendom«, men under Forbrydelsen har inddraget de Tilfælde, hvor »anden fremmed Formueinteresse«, navnlig Forsikringsselskabers Interesse, berøres af Branden. Det bliver herved muligt ligesom efter Straffeloven at straffe Ildspasættelse paa egen Ejendom som Brandstiftelse, naar den er iværksat for at besvige Brandforsikringen, medens dette Forhold efter de nævnte tidligere Udkast kun vil kunne straffes som Bedrageri eller Forsøg herpaa. Som den foreslaaede § 167 er affattet, rækker den imidlertid efter vor Opfattelse for vidt, og der kan imod den ogsaa paa dette Punkt fremsættes de samme Indvendinger som anført under 1 med Hensyn til det betænkelige i at lægge det ubestemte Begreb »Fare« til Grund for Strafbarheden. Efter den foreslaaede Affattelse maa f. Eks. Antændelse af egen Lynghe og Afbrænding af Sct. Hans Blus med »Fare« for Gerningsmandens egen pantsatte Bygning straffes som fuldbyrdet Brandstiftelse, selv om ingen Skade er sket. Vi maa formene, at Brandpolitilovgivningens Bestemmelser i Forbindelse med Straf for uagtsom Brandstiftelse er fyldestgørende i alle Tilfælde, hvor Ildens Forplantning til Skade for

Tredjemands Interesse ikke har været indbefattet under Gerningsmandens Forsæt, og vi finder det derfor rigtigst, i væsentlig Tilslutning til den gældende Straffelov, at indskrænke og præcisere Strafbarheden af Brandstiftelse paa egne Genstande til de Tilfælde, hvor Gerningsmanden har handlet for at besvige Brandforsikringen, for at krænke Panthavernes Rettigheder eller i lignende retstridig Hensigt. De herom for Tiden gældende Regler vides ikke i nogen Henseende at have været ufyldstgørende.

3. Naar vi herefter anser det for rigtigst med den gældende Straffelov at opstille selve Forvoldelsen af Ildebrand eller Ildsvaade som Straffegrundlaget og alene at tillægge den dermed in concreto forbundne Fare strafudmaalende Betydning, bliver det nødvendigt ligeledes at bevare Straffelovens forskellige Behandling af Brandstiftelse i egne og andres Ting.

Brandstiftelse i andres Ting vil altid i og for sig være retstridig som Beskadigelse af fremmed Ejendom, og Midlets Almenfarlighed vil gøre det vel begrundet, at saadan Beskadigelse, naar den faar Karakter af Ildebrand, straffes efter et særligt kvalificeret Synspunkt. Man vil uden Betænkelighed i saa Henseende kunne gaa saa vidt, at man alene udelukker Brandstiftelsessynspunktet, naar Skaden er saa ubetydelig eller begrænset, at en konventionel Opfattelse ikke vil betegne den som »Ildebrand«. I det store og hele vil denne konventionelle Opfattelse sikkert falde sammen med det i Retsanvendelsen paa Grundlag af Straffelovens Opregning af Brandstiftelsesobjekterne fastslaaede Omraade for Forbrydelsen.

Derimod vil man, naar det er Ildebranden eller Ildsvaaden som saadan og ikke den med denne forbundne »Almenfare«, der bestemmer Straffegrundlaget, selvfølgelig ikke uden videre kunne ligestille Brandstiftelse i egne og andres Ting, idet Opbrænding af egne Genstande meget vel, selv om den i Omfang maa betegnes som Ildebrand, kan være en ganske lovlig Handling. Naar derimod Handlingen som

krænkende andres til Tingen knyttede Interesser i og for sig er retstridig, er der al Grund til at opfatte Handlingen som Brandstiftelse, og den gældende Straffelovs herhenhørende Bestemmelser skønnes i det hele at være rigtige og reelt begrundede.

4. Med Hensyn til den nærmere Bestemmelse af Begrebet Ildebrand eller Ildsvaade, mener vi, at den i Straffeloven foretagne Opregning af bestemte Genstande, hvis Antændelse skaber en uafbeviselig Præsumption for Ildebranden, kan undværes«

Som det vil ses, er de af denne Gruppe hævdede Anskuelser i nær Overensstemmelse med, hvad der i den foran nævnte Artikel her i Tidsskriftet har været forfægtet. Jeg kunde blot ønske at pointere, at den kritiserede Konstruktion ikke i den Forstand kan erkendes at være rationel, at den indenfor de opstillede Rammer alene skulde omfatte en i det konkrete Tilfælde efter almindelig Forstaaelse i Virkeligheden almenfarlig Forbrydelse.

Endnu maa det bemærkes, at i Udkastets § 265 er til den almindelige Regel om Ødelæggelse og Beskadigelse samt Bortskaffelse af Andenmands Ting, hvorfor er fastsat et Straffemaksimum af Hæfte (ø: indtil 2 Aar) eller Fængsel i 1 Aar, føjet et 2. Stk., der lyder saaledes: Forvoldes Skaden ved Ildspasættelse, Sprængning eller Oversvømmelse, øves der Hærværk af betydeligt Omfang, eller er Gerningsmanden tidligere funden skyldig efter nærværende Paragraf eller efter §§ 167, 168, 177 eller 178 kan Straffen stige til Fængsel i 4 Aar. — I 3. Stk. bestemmes en Uagtsomhedsstraf, naar Skade under de i 2. Stk. nævnte Omstændigheder er forvoldt uagtsomt.

Den Gruppe af Kommissionens Medlemmer, der ved Behandlingen af de almenfarlige Forbrydelser efter Kapitel 20 lader det afgørende være, om Handlingen i det enkelte Tilfælde medfører Almenfare, mener, at der som Supplement til denne Ændring trænges til en Bestemmelse, der

hjemler Anvendelse af en forøget Straf, naar Skade paa Ting er forvoldt ved Ildspaesættelse, Sprængning eller Oversvømmelse, idet Handlingen i disse Tilfælde, selv om den ikke medfører Almenfare, dog paa Grund af det anvendte Middels Art ofte vil gøre Anvendelse af en alvorlig Straf ønskelig. — Den anden Gruppe finder, at i Forhold til de af den sidste Gruppe for de nævnte almenfarlige Forbrydelsers Vedkommende stillede Forslag, kan Ordene »Forvoldes Skaden ved Ildspaesættelse, Sprængning eller Oversvømmelse« udgaa.

Efter min Opfattelse ligger der i den første Gruppes Forslag en Erkendelse af de omtalte Midlers Almenfarlighed i sig selv, der maa vække yderligere Tvivl om Rigtigheden af Udskillelsen fra det ældre Begreb af en i mere konkret Forstand almenfarlig Forbrydelse.